

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วยสถานการณ์ปัญหา ที่มีความ สลับซับซ้อน นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่วัฒนธรรมดั้งเดิมนับวันแต่จะอ่อนแอลง ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียนความไม่มั่นคงในอนาคต(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา , 2552: คำนำ)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 หมวด 3 เรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ 8 มาตรา 49 เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ตามมาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และตามมาตรา 10 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ การจัดการศึกษาตามมาตรา 22 ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2544 : 5-7)

ทั้งนี้สภาพสังคมปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านทั้งด้านความคิดและจิตใจ ทั้งนี้เพราะสังคมมักให้ความสำคัญกับวัตถุและเทคโนโลยี จึงส่งผลต่อเด็กและเยาวชนเกิดปัญหาค่านิยมความฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ การติดสารเสพติด การฆ่าตัวตายโดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ยังขาดความสมบูรณ์ทางด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ทั้งยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ (สุพล วังสินธ์, 2548 : 21-22) สังคมไทยโดยภาพรวมเต็มไปด้วยอบายมุข มุ่งพัฒนาวัตถุมากกว่าพัฒนาคุณภาพชีวิตสถานการณ์เด็กไทยในยุคปัจจุบัน ปัญหาด้านจิตใจ มีการเสพอบายมุข อารมณ์แปรปรวนพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่า

ปกติ มีความอ่อนแอขาดภูมิคุ้มกันทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขภาพทางปัญญา ด้านสุขภาพกายพบว่า ขาดสารอาหาร 11.46 % เป็นโรคอ้วน 20 % อายุ 5-24 ปี กินอาหารขยะปีละ 161,580 ล้านบาท (ปีละ 7,694 บาท/คน/ปี) ด้านสุขภาพจิตพบว่า เด็กไทยใกล้วัดและไกลบ้านปฏิเสหวิถึพุทธชาดระเบียบศีลธรรมแก่งแย่งช่วงชิงเห็นแก่ตัวรับผิดชอบการเรียนอย่างเดียว ไม่แบ่งเบาภาระครอบครัว ด้านสุขภาพทางสติปัญญาพบว่า IQ น้อยกว่า 90 ปัญญาที่บมมากกว่า 50 % โดยเด็กไทยยุคใหม่เรียนไม่เก่ง มีพ่อหรือแม่คนเดียว หว่าเห่ว ครอบครัวมีปัญหาถูกคาดหวังมากเกินไป ขาดโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนตามความถนัดมีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมใช้จ่ายตามความพอใจ ใช้ของแพง ใช้วัตถุวัตถุนะทางสังคม เสพสิ่งเสพติดและอบายมุข (กรมสุขภาพจิต, 2546: 15 อ้างถึงใน กรณิการ์ นีละนนท์, 2555: 2)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสนองตอบเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาและหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ประสานความร่วมมือกับกรมสามัญศึกษา กรมวิชาการและกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก: คำชี้แจง) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครู ให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม 2) วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 3) สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียนและชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข: คำนำ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ค: 14) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรม/โครงการ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและมอบหมายหน้าที่

การดำเนินการตามแผน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนาการป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือและการส่งต่อการนิเทศกำกับติดตามและการประเมินผลสถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมาใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยมุ่งหวังให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงาน และที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหารและครูที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจ อย่างกัลยาณมิตร ทั้งนี้เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งในเชิงสร้างเสริมภูมิคุ้มกันการป้องกันมิให้เกิดปัญหา การส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นนวัตกรรมที่จะช่วยให้ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นกลไกในการพิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครอง และดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ ได้ (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา , 2552: คำนำ) ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทและหน้าที่ในการสนับสนุน วางแผน ประเมินผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ครูหัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการประสานและดำเนินงานให้มีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวมีบทบาทและหน้าที่ดูแลและคอยช่วยเหลือนักเรียนโดยตรงและเก็บข้อมูลของนักเรียนให้กับครูหัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งปัญหาในการดำเนินงานนั้นมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนซึ่งจัดการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งจัดการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในปีการศึกษา 2554 สำนักงานเขตพื้นที่ได้ออกหนังสือที่เกี่ยวกับการกำกับดูแล การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนถึงโรงเรียนในสังกัดได้แก่ หนังสือที่ ศท.04101/ว2934 ลว. 10 มิ.ย. 2554 เรื่อง โครงการพัฒนาความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หนังสือที่ ศท.04101/ว3766 ลง. 20 ก.ค. 2554 เรื่องการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2553-2554 โดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งมีจุดประสงค์ในการจัดการศึกษาภาคบังคับให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ และเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้ทั่วถึง จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จึงมีความต้องการที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอย่างไร และหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนที่ด้อยโอกาสในการศึกษาต่อมากยิ่งขึ้น

### จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

### ขอบเขตของการวิจัย

**ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1**

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยทำการศึกษากิจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในองค์ประกอบ 5 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547ก: 36)

## 2. ประชากรที่ศึกษา

2.1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน คือ บุคลากรหลักที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ได้แก่

- 1.1.1. ครูหัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.1.2. ตัวแทนครูที่ปรึกษา
- 1.1.3. ครูหัวหน้างานแนะแนว

ประชากรที่ศึกษาทั้งหมดเป็นบุคลากรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 40 โรงเรียน (ตั้งอยู่ใน อ.เมือง 21 โรงเรียน และ อ.บางระกำ 19 โรงเรียน)

## 3. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษา สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในองค์ประกอบ 5 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547ก: 36) ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. ด้านการส่งต่อ

**ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1**

### 1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยการสนทนากลุ่มในประเด็นที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำที่สุด 3 ลำดับ จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขั้นตอนที่ 1

## 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม(Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใช้ผู้เชี่ยวชาญจากบุคลากรในโรงเรียนแกนนำ จำนวน 4 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน

## 3. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำประเด็นจากการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนชั้นตอนที่ 1 ที่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำที่สุด 3 ลำดับ มาทำการสนทนากลุ่ม(Focus Group)

### นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีการประสานความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกฝ่าย โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ซึ่งกระบวนการหลักในการดำเนินงานต้องประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1.1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นจำเป็นของนักเรียนทั้งในด้านการเรียน ด้านสุขภาพส่วนตัว และประวัติพฤติกรรม และด้านอื่น ๆ ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจและรู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์คัดกรองนักเรียนและสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

1.2. ด้านการคัดกรองนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโดยใช้ข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาพิจารณาเพื่อจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

1.3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา หมายถึง การจัดกิจกรรม การประสานงานร่วมมือให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ให้สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนทำให้นักเรียนมีคุณภาพและความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

1.4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามา หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึงและใกล้ชิดไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคมหรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา

1.5. ด้านการส่งต่อ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหารุนแรง ครูไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้โดยลำพัง จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานักเรียนที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

2. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ทั้งการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน

3. แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญถึงวิธีแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในข้อที่พบสภาพการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย

4. ครูหัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คอยประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5. ตัวแทนครูที่ปรึกษา หมายถึง ผู้นำหรือหัวหน้าครูที่ปรึกษาหรือหัวหน้าระดับชั้น ใน 2 ระดับชั้น คือชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนด ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี และบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และประเมินผล

6. ครูหัวหน้างานแนะแนว หมายถึง ครูที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนและเป็นแกนหลักให้กับครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ การปรึกษานักเรียนที่มีปัญหาในกรณีที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยากต่อการช่วยเหลือ ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาอยากต่อการช่วยเหลือของครูแนะแนวให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกและติดตามผลการดำเนินการและบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารหรือหัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง

7. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

8. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใช้ในการสนทนากลุ่ม(Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเป็นบุคลากรจากโรงเรียนแกนนำ และศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับระบบการดำเนินดูแลช่วยเหลือนักเรียน

### **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ**

1. ได้ทราบข้อมูลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2. ได้แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพ